



# VESPA VELUTINA

## EDO LIZTOR BELTZA (ASIAKO LIZTORRA)

Marijo Garcia Goiburu (Hernaniko Udaleko Babes Zibileko Teknikaria)

***Vespa velutina nigrithorax*** tamaina handiko liztorra da (30 mm-rainokoa), eta jatorriz Asiakoa.

2004an Frantziara iritsi zen, eta urte gutxiren buruan kolonizatu zuen herrialdearen hego-mendebalde osoa, 2010ean Gipuzkoa eta Nafarroara iritsi zen.

2011ko azaroaren 14an espezie inbaditzaile exotikoa izendatu zuten, 1628/2011 Errege Dekretuaren bitartez. Loreen nektarrez, fruta helduz eta harrapatzen dituen erle eta beste intsektu batzuegandik lortzen duen proteinen bidez, elikatzen da.

*Vespa velutina* gure lurraldean dagoen Europako liztorraren oso antzekoa da (*Vespa crabro*, tamaina: 40 mm). Hala ere, gorputzaren kolorea belzkara du, sabelaldearen azken zatia eta buruaren zati bat izan ezik; horiek laranja kolorekoak ditu, eta hanken muturrak horiak.



*Vespa velutina*



*Vespa crabro*

## BIZIMODUA

### Elikadura.

Batez ere intsektuak jaten dituzte: ximeletak, arrak, armiarmak, eta gehien bat erleak (% 50-70). Horretaz gain, hildako animalien haragia, loreen eta fruten zuku azukretuak.



### Portaera.

Erleengan. Erlauntzaren aurrean ehizatzen ditu erleak.

Gizakiaren aurrean. Habiaren ondoan arriskutsuak dira. Habiatik 5 metrora baino gertuago jarriz gero, erasota sentitzen dira, eta defendatzen dira.

### Hedapena.

Urtean 80 km-tik gora hedatzen dira.

### Ugalketa.

Urritik aurrera agertzen dira arrak eta erreginak.



## BIZI ZIKLOA





## ERAGITEN DITUEN KALTEAK

### Gizartearengan:

- Habiaren ondoan arriskua dago, erasota sentitzen baitira.
- Janari bila dabiltzan liztorrak pertsonak dabiltzan lekuetan agertzen dira: merkatuetan, terrazetan, hondartzetan...

### Nekazaritzan:

- Ondutako frutak hozkatu eta hondatzen dituzte: mahatsak, sagarrak,...
- Fruta biltzaileentzako ziztadak jasotzeko arriskua handitzen da.
- Polinizazioan gabeziak ager daitezke (erle harrapariak dira eta erleek polinizazioaren %80a egiten dute).

### Ingurumenean:

- Harrapari handia denez, xomorro espezie asko jartzen ditu arriskuan: tximeletak, erleak, armiarmak,...
- Bere moduko beste intsektuen lehiaketari denez, kaltea eragingo die (*crabro* liztorra)
- Polinizatzaileen gaineko eragin kaltegarri handia.

### Erlezantzan:

- Udako eta udazkeneko ezti produkzioa gutxitzen da.
- Erasotzeko duen moduagatik:
  - Erle populazioa gutxitzen da.
  - Ezti eta lor-hauts sorrera gutxitzen da.
  - Liztor askok erasotzen badute, erlea ez da ateratzen erlauntzetik, ezta elikatzeko ere, eta horren ondorioz ez du negua igartzeko adina janari eta gosez hil daiteke edo gaixotasunak ager daitezke.

### ¿NOLAKOAK DIRA HABIAK?

Habiak esfera-formakoak dira, eta eskuarki zuhaitzetan eraikitzen dituzte, bereziki espezie hostotsuetan. Noiz edo noiz pertsonen eraikuntzetan ager daitezke (etxeak, estalpeak, hormak, etab.), gehien bat hasierako habiak edo habi primarioak... Oso gutxitan egiten dituzte lurpean.

Garapen gorenera iristen direnean, 50 zm-ko zabalera eta 80 zm-ko garaiera izan dezakete.



## BESTE LIZTOR BATZUEN HABIAK

Beste liztor espezie batzuen habiak *Vespa velutina*-ren habien antzekoak izan daitezke; hortaz, suntsitu baino lehen, ziurtatu egin behar da liztor beltzaren habia dela.

### BERTAKO LIZTORRA ETA ASIAKO LIZTORRAREN HABIEN ARTEKO EZBERDINTASUNAK

#### VESPA CRABRO-REN HABIA

##### Kokapena.

Babestutako lekuetan (zuhaitzen enborretan, teilatuen azpialdetan, ganbaratan...). Sarrera, azpialdean dauka.



#### VESPA VELUTINA-REN HABIA

##### Kokapena.

Ekainera arte, babestutako lekuetan; gero, leku irekietan (zuhaitzak, teiltuak). Habiaren sarrera erdialdean dagoen zulo txiki bat da.

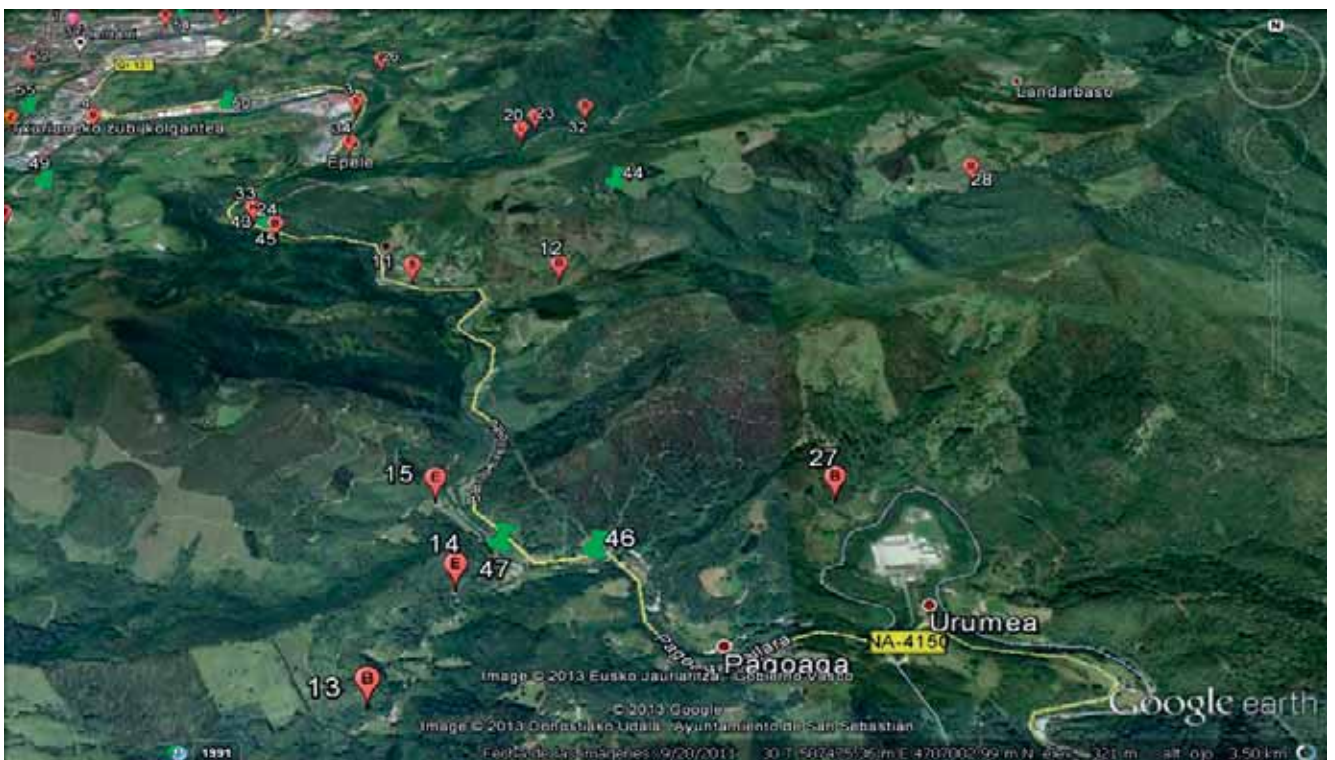
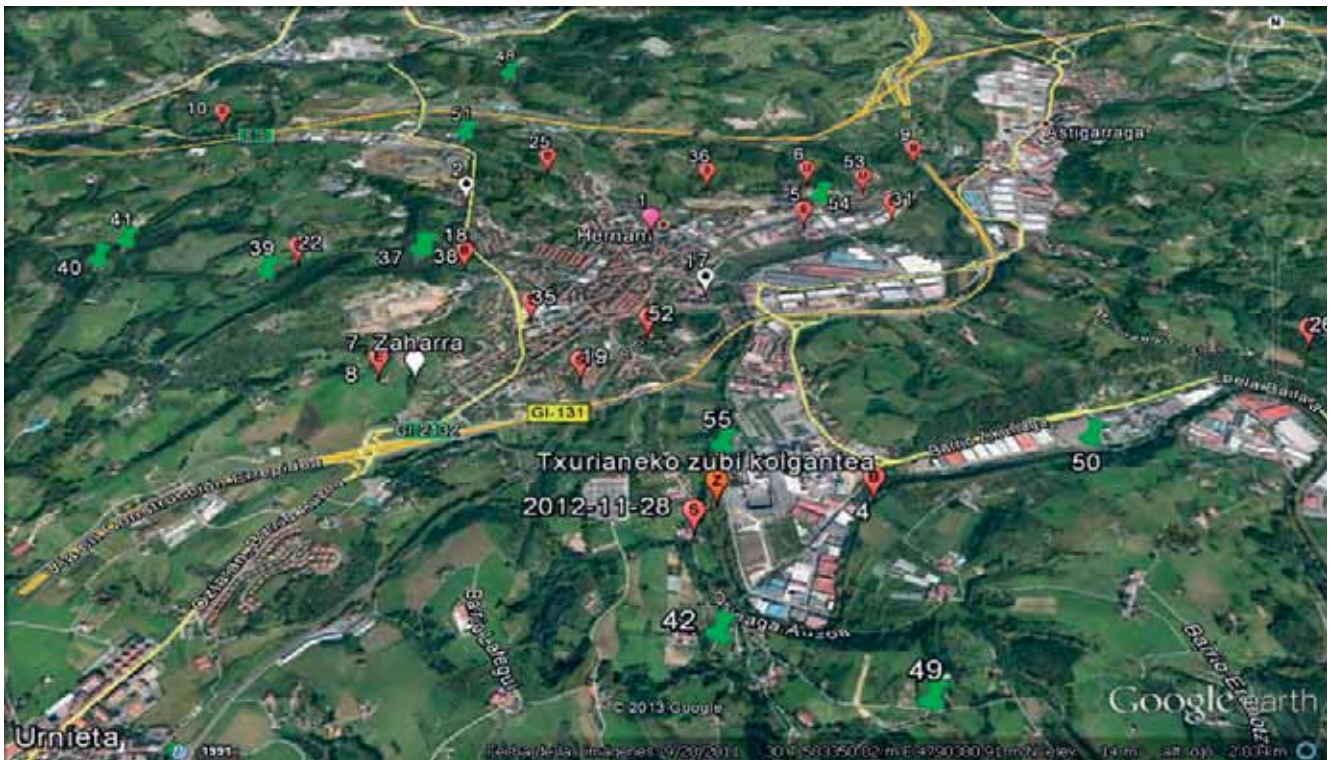


## ZER EGIN DUGU HERNANIN?

Hernanin 2012ko uztailan hasi ginen habiak kentzen (Foru Aldundiak habiak suntsitzeko kanpaina martxan jarri zue-nean).

Udal barrutian jasotako datuen arabera, uztaila eta abendu bitartean, 52 habi ikusi ziren. Horieta 6 udal baliabideekin kendu ziren (udaltzainek eta landazainak), 11 suhiltzaileek; 13 Foru Aldundiko basozainek. Beste 18 habien abisuak jaso genituen azaro bukaera eta abenduaren bitarte, baina ez ziren kendu, ordurako hutsik bazeuden (erreginak hibernatzeko gordeta eta gainontzekoak hilda) eta neguan zehar bakarrik erortzen direlako.

Azpiko planoetan ikusi dezakegu kabi horien kokapena.



2012ko kanpaina bukatu zenean, datuak aurrean genituela, eta jakinda urte batetik bestera liztor beltzak asko zabaltzen direla (habi handi bakoitzeko 200 erregina inguru ateratzen dira, horietako %10a gutxi gora-behera bizirik daude udaberrian eta hasierako habiak eraikitze-ari ekiten diote), garbi ikusi genuen, batetik, ezin genuela utzi lan guztia suhiltzaileen eskutan, eta bestetik, ezin genuela itxaron uda iritsi arte zerbait egiteko, udaberrian ere (erreginak hibernetzetik ateratzen direnean) zerbait egin genezakeela.

Horretarako Ingurumen Saitetik eta Babes Zibila Saitetik harremanetan jarri ginen Erlezainen Elkarteko kideekin. Beraiekin adostua, udaberriko kanpaina antolatzea erabaki genuen, baina ez gure herrian bakarrik, Donostialdeko guztiekin batera baizik.

Otsailaren bukaeran izan genuen lehenengo bilera. Denbora aurrera joan ahala, udal gehiago sartu ziren kanpainan.

Denen artean adostua hau egitea erabaki genuen:

**1. Fasea.** Otsaila bukaeran eta/edo martxoaren hasieran, tranpak jartzea, erreginak harrapatzeko. Gaur egun oraindik erabiltzen diren likido erakargarriak selektiboak ez direnez, hau da, edozein intsektuei erakartzen diela, ezin dira nonahi jarri, ingurumeneko orekarako kaltega-

ria izan daitekeelako. Hori kontuan hartua horrela egitea erabaki genuen:

- Erlezainek erlauntzetan jarriko zituzten.
- Esperientzia pilotua bezala, herriko 10 puntuetan jarri ziren (kontuan harturik aurreko urtean non azaldu ziren behin betiko habiak).

**2. Fasea.** Habi primarioak suntsitzea, apiriletik aurrera.

- Foiletoak kaleratzea. Horietan erakutsi nolakoa diren bai *Vespa velutina*, baita habi primarioak ere, eta azaldu zer egin behar den horiek suntsitzeko (behar izanez gero udaltzainei laguntza eskatu eta beti ere hauei jakinarazteko non kendu den, erregistro bat eramateko).
- Apirila erdialdetik bukaera arte, hitzaldiak antolatu ziren foiletoetan ematen zen informazioa azaltzeko eta sakontzeko. Horretarako deialdi publikoa egin zen, herritar guztiei zuzendua, baita Udaleko web gunearen eta prentsaren bitartez ere.
- Oso inportantea da Udalari jakinaraztea non azaltzen diren habiak, hurrengo urteari begira kontrolatzeko.

Hernanin, apirilaren erdialdean jarri genituen 10 tranpa, astero joaten ginen ikuskatzea eta likido erakartzailea berritzea. Maiatzaren erdialdean, *crabro* liztorrak erortzen ari zirela ikusi genuenean, erretiratu genituen. Ordurako 400 baino liztor beltza erregina gehiago erori ziren tranpetan.

## VESPA VELUTINA = ASIAKO LIZTORRA

### Ingurumenaren etsaia = denen etsaia

**Denen laguntza ezinbestekoa da:  
zer egin dezakegu?**

## HASIERAKO HABIAK SUNTSITU!



Martxo eta maiatza bitartean egiten dituzte **hasierako habiak**. Horietako bakoitzeko erreginak beste habi bat egingo du, non 200 erregina inguru sortuko baititu.

Beraz, suntsitzen dugun hasierako habi bakoitzeko **200 erregina gutxiago izatea lortuko dugu.**

- Babes lekuetan egiten dituzte: teilatuak, leihoak, aterpeak, bilbegiak...
- Tamaina txikiak dira: 5 cm.
- Kolore desberdina izan dezakete, eraikitzeo erabiltako egurraren arabera.
- Habiak kentzearekin ez da nahikoa, **erregina akabatu behar da.**



**ZER EGIN HABIA IKUSIZ GERO?**

- Zeuk suntsitu dezakezu, emandako jarraitubeak jarraituz.
- Zalantzak izanez gero, **udaltzainei deitu**.
- **Beti**, nahiz eta zeuk kendu, **abisua eman udaltzainei**, jasota geratzeko non azaldu diren habiak.



**NOLA SUNTSITU HASIERAKO HABIA**

**Eguzkia atera aurretik edo gorde eta gero egin behar da**

- 1- Poltsa batean sartu
- 2- Etxean duzun edozein intsektizida bota
- 3- Itxaron 20 minutu
- 4- Kendu paretatik
- 5- Suntsitu habia

**GEHIAGO JAKIN NAHI BADUZU AUKERA HAUEK IZANGO DITUZU:**

**Hernani:** apirilak 18, 19:00etan Biteri Kultur Etxean.

**Astigarraga:** apirilak 23, 19:00etan, Udaletxeko Pleno aretoan.

**Usurbil:** apirilak 25, 19:00etan, Potoxoenean.

**Ereñotzu:** apirilak 27, 11:00etan, Ereñotzuko Kultur Etxean (Apaiz etxea).

**Andoain:** apirilak 30, 19:00etan, Urigain Etxean.

**Oiarzun:** maiatzak 2, 19:00etan, Udaletxeko Pleno aretoan.











ASIAKO LIZTORRA / AVISPA ASIÁTICA



Horrelako habiarik ikusten baduzue, ez ukitu, ez gerturatu eta jakinarazi udaltzainei  
Si veis un nido como estos, no lo toquéis, no os acerquéis y avisar a la guardia municipal  
Telf.: 943 24 89 00

Esan beharra dago, tranpak jartzearen inguruan eztabaida handiak daudela, erabiltzen den likido erakartzailea ez baitie bakarrik erakartzen liztor beltzei, gainontzeko intsektuei ere. Horregatik tranpa gutxi jarri genituen, eta crabro liztorra erortzen hasi zenean, erretiratu genituen. Edozein modutan, esperientzi positiboa iruditu zaigu, horrek lagunduko baitugu erabakitzen noiz, nola eta non egin hurrengo urteei begira.

Apirilean habi primarioak suntsitzeko esku-orria buzoneatu genuen eta hitzaldiak antolatu genituen, bat Bi-

teriko kultur etxean eta beste bat Ereñotzun. Bestalde, herriko parke guztietan eta ikastetxeetan jarri genituen kartelak, habi primarioak nolakoak diren erakusteko eta ikusiz gero udaltzainei deitu behar zitzaizela adierazteko.

Garbi ikusten genuen herritarren parte-hartzea funtsezkoa zela, eta horrela izan zen. Informazioa ematen hasi bezain pronto hasi ginen deiak jasotzen. Apirilaren erdialdetik iraila arte 33 habi primario suntsitu ziren; horietako 8, herritarrak kenduta izan dira, eta gainontzekoak, udaltzainek.



Hernanin kendutako habi primario batzuk.

Behin habiak handitzen hasi, kentzearen lana askoz arris-kutsuago bihurtzen da, habi batean 6 - 12 liztor egotetik 2.000 arte iristen baita. Hori dela eta, 2012. urtean gehienbat suhiltzaileek egin zuten lan hori, baina aurreikusten genuen aurten ezingo zutela bere gain hartu lan guztia. Beraz, planteatzen hasi ginen habi suntsitzaileen boluntarioen taldea sortzea. Horretarako harremanetan jarri ginen suhiltzaile eta erlezain diren herritarrekin. Denak bere denbora libreak laguntzeko prest azaldu ziren eta horri esker, 6 suhiltzaile eta 7 erlezain osaturiko taldea lortu dugu.

Abuztu bukaeran hasi ziren azaltzen behin-betiko habiak, beste urteetan baino beranduago. Pentsatzen dugu izandako negu luzeagatik izango dela, euria egiten duenean ezin baitute atera ez elikatzea ezta egurraren bila habiak eraikitzeko.

Artikulu hau idazten ari garenean (iraila bukaera), 10 behin-betiko habien abisu jaso ditugu. Horietako hiru, Donostiako suhiltzaileak kendu dituzte, beste bat udaltzainek eta boluntario baten artean, eta beste seiak habi suntsitzaile boluntarioen taldekideek.

Boluntarioen taldeari "Habi suntsitzaileen taldea" izena eman diogu, baina suntsitu baino, bere lana habiak pozoizte da.

Suhiltzaileek egiten dutenean, pozoitu eta gero habia kentzen dute. Lan hori gauzez egiten dute eta normalean auto-eskala erabiltzen dute, oso altu egiten baituzte habiak.

Boluntarioek berriz, horrelako baliabiderik ez dugunez, pertika teleskopiko baten bitartez sartzen dute pozoia habietan. Hauek erabiltzen duten pozoia aukera ematen du egunez egiteko eta habia ez kentzeko. Zergatik? Pozoi horrek eragin luzea du; hau da, pozoia bota eta egun batzuetan jarraitzen die eragiten, beraz, nahiz eta botatzen dugunean liztor asko habiatik kanpo egon, habiara bueltatzen direnean kutsatu eta hil egiten dira, baita larbak ere. Pozoi horrek ez die eragiten odol beroko animaliei; hori dela eta, txoriak joaten badira larbak jatea, pozoiak ez die kalterik egingo.

Habia ez kentzeak arazo bat sortzen du, nahiz eta ez erabilia egon. Hori saihesteko Foru Aldundiak emandako gomendioa ari gara jarraitzen: /R/ gorri bat margotzen dugu zuhaitzaren enborrean. Margotze hori zuhaitzaren berezia den spray batekin egiten dugu, ez baitugu nahi zuhaitza kaltetu.

#### Plano onetan ikus daiteke non azaldu ziren habiak.





Azpiko argazkietan ikusi dezakegu gure boluntarioen taldekide batzuk kabi desberdinak pozoitzen:



**Aterpe baserriko txakurren etxolan.**



**Pittikar baserrian.**



**Santa Barbara auzoan.**

Artikulu hau bukatzeko, nahiz eta lehen esan, azpimarratu nahi dut herritarren aldetik jaso dugun erantzuna benetan zoriontzekoa izan dela, oso herri bizia dugula adierazten du horrek:

- Udaberrian kendutako habi primarioak herritarrei esker izan da, beraiek ibili baitira etxe inguruak begiratzeko eta zerbait topatu dutenean abisua eman dute.
- Kendu ditugun habi handiak ere herritarren abisuenatik izan da.
- Boluntarioen taldeak sortzeko ez dugu batere arazorik izan, esan zaien guztiek berehala eman zuten baiezkoa.
- Hilabete pasata izan ditugu bi kabi (Aterpe baserrian

eta Pittikar baserrian) handitzen uzten NEIKERrek eramateko, habi handiak behar baitituzte liztor beltzari erakarriko dion feromona bat lortzeko. Azkenik, ezin izan dira horretarako erabili eta pozoitu ditugu.

Abendua arte jarraituko dugu habi handiak kentzen. Behin negua iritsi erreginak gordetzen dira negua pasatzeko, gainontzeko liztorrak hil egiten dira.

2014ko udaberrian berriro jarriko dugu kanpaina martxan eta berriro ere eskatuko diegu laguntza herritarrei. Adi denok, denon onurako baita egiten ari garena!